

Некіт Катерина Георгіївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ

Прийняття GDPR з визначенням у цьому акті деяких повноважень володільців персональних даних, зокрема, можливості отримувати копії своїх даних, передавати дані від одного контролера до іншого, вимагати їх знищення тощо (ст. ст. 17, 20, 26 GDPR), дало підстави деяким дослідникам вважати, що тим самим підтверджується той факт, що персональні дані можна визнавати різновидом власності, оскільки вказані повноваження аналогічні повноваженням власника з користування, розпорядження, отримання доходів від належного їм нематеріального блага [1]. Так, наприклад, відповідно до ст. 17 GDPR, суб'єкт даних повинен мати «право на забуття», тобто вимагати стирання (знищення) своїх даних, яке має бути здійснено без будь-яких безпідставних затримок, що розглядається як аналогія правомочності власника на розпорядження. Відповідно до ст. 20 GDPR, суб'єкт даних має право на мобільність даних, тобто можливість в будь-який момент отримати передані ним контролеру персональні дані в структурованому та такому, що легко зчитується машиною форматі, і передати їх іншому контролеру без жодних перепон з боку попереднього контролера. У цьому углядається паралель з правомочностями власника на володіння та користування своїм майном.

Проте позиція, відповідно до якої персональні дані розглядаються як різновид власності, піддається критиці. Так, французький юрист Л. Маурел у своєму блозі зазначає, що у вищевказаному дослідженні деякі повноваження, що надаються користувачам помилково прирівнюються до форми приватної власності. Між тим, цей термін не використовується у Регламенті, у якому дані захищаються як атрибут особи, а не різновид майна.

Разом із тим, формулювання GDPR породжують питання про можливість продажу персональних даних третій особі і про те, чи можна вважати такі правочини дійсними. Автор пропонує проаналізувати ситуацію, коли людина хоче продати свої особисті дані третій особі, що, на його думку, є можливим на підставі ст. 6 GDPR, згідно якій «обробка законна лише в тому випадку, якщо суб'єкт погодився на обробку своїх персональних даних», відповідно, зацікавлений у такій обробці суб'єкт може бути готовим сплачувати кошти за надання згоди на обробку. Однак у зазначеній статті вказано, що згода дається «для однієї або кількох певних цілей». Отже, на відміну від продажу товару, що припускає реальну передачу права власності, компанія, яка збирає персональні дані, буде зобов'язана вказувати цілі, з якими вони передаються.

Таким чином, на думку автора, така ситуація вже скоріше нагадує не купівлю-продаж, а надання певної ліцензії, схожої з наданням дозволу у питаннях, пов'язаних із авторськими правами, але таке порівняння теж не зовсім актуальне, оскільки цесія прав третій особі є неможливою з точки зору особистих даних. Крім того, згідно з GDPR, користувач може відізвати свою згоду в будь-який час, що є неможливим у випадку передачі авторських прав. Отже, відбувалася б не купівля чи поступка, а скоріше оренда, причому дуже ненадійна, оскільки вона може бути в будь-який момент відізнана. Такі обмеження ускладнюють для покупця і перепродаж третім особам, навіть якщо дані були передані з цією метою, оскільки такі треті особи повинні знову ж таки фіксувати цілі передачі даних та отримувати згоду користувача, повертаючись до нього. Такий ланцюг отримання згоди для перепродажу в цілому не є неможливим, але його складно забезпечити з точки зору забезпечення безпеки операцій. Тому в США, наприклад, вже існують компанії, які позиціонують себе як «брокери персональних даних» та виступають посередниками між особами, які довіряють їм свої дані та третіми особами, які бажають їх придбати.

Така модель не є неможливою в рамках GDPR, однак посередник повинен буде кожного разу отримувати згоду фізичної особи на кожну транзакцію, вказуючи йому точні цілі, для досягнення яких третя особа бажає отримати його дані. Однак якщо врахувати концепцію «вільної згоди», у трактуванні якої є тенденція розуміти згоду як «безумовну», а отже, не пов'язану ані з застосуванням санкцій, ані з виплатою винагороди, то можна дійти висновку, що у випадку, якщо таке трактування буде офіційно прийняте, навіть за наявності згоди особи на використання третьою особою її персональних даних, вона не зможе їх передати за винагороду, такий правочин буде вважатися недійсним. Отже, такий підхід буде рівнозначним твердженню, що персональні дані знаходяться «поза торгівлею» та не можуть бути перетворені на товари [2].

Зазначимо, що питання, чи може бути право власності на персональні дані в українських реаліях відсилає до давньої дискусії про право власності на інформацію (оскільки персональні дані є різновидом інформації). На сьогодні відповідь на це питання негативна, інформація розглядається як окремий об'єкт цивільних прав, і на відносини щодо інформації не поширюються норми про право власності.

Проти розуміння інформації як різновиду власності виступають й англійські дослідники. Так, колишній суддя апеляційного суду Дж. Маммері у своїй роботі «Property in the Information Age», аналізуючи справу *Fairstar Heavy Transport NV v Adkins* щодо можливості заявляти вимоги власника на зміст електронних ділових листів, які зберігалися в комп'ютері відповідача, та низку

інших справ стосовно інформації, доходить висновку про неможливість вважати інформацію різновидом власності. Він не виключає можливість поширення правового режиму власності на інформацію в майбутньому, але на сьогодні не бачить для цього підстав. У якості єдиного виключення наводиться справа *Tucows v Renner*, де предметом судового розгляду було недобросовісне використання доменного імені. Справу було вирішено на користь позивача, при цьому було зазначено, що доменне ім'я є особистою власністю, частиною нематеріальних активів (*intangible property*) позивача, і більше, ніж просто інформація [3]. Зазначимо, що така позиція відповідає підходу до розуміння правової природи доменного імені як різновиду майна, що сьогодні складається у світовій практиці, однак, це вже є предметом окремої дискусії [4, 5].

Література:

1. My data are mine. Why we should have ownership rights on our personal data: report. – Режим доступу: <https://www.generationlibre.eu/wp-content/uploads/2018/01/Rapport-Data-2018-EN-v2.pdf>
2. Le RGPD interdit-il aux individus de «vendre» leurs données personnelles ? – Режим доступу: <https://scinfolex.com/2018/05/12/le-rgpd-interdit-il-aux-individus-de-vendre-leurs-donnees-personnelles/>
3. John Mummery. Property in Information Age in Barr (ed). *Modern studies in Property Law*, vol 8 (Bloomsbury 2015).
4. Некіт К.Г. Доменне ім'я як об'єкт цивільних прав // *Часопис цивілістики*. – 2017. – № 23. – С. 40-45.
5. Некіт К.Г. Правовий статус криптовалют в Україні та у світі // *Юридичний науковий електронний журнал*. – 2018. – № 1. – С. 40-42. – Режим доступу: http://lsey.org.ua/1_2018/12.pdf